Arch

Journal of Accounting Knowledge
Shahid Bahonar University of Kerman
Iranian Accounting Association
Print ISSN 2008-8914
Online ISSN 476-292X

Information Asymmetry, Internal and External Dimensions of Corporate Governance Quality: Improving or Worsening Audit Quality?

Samira Joudi*
Gholamreza Mansourfar (Ph.D)**

Abstract

Objective: This research aims to investigate the effects of asymmetric information on the relationship between audit quality and internal and external dimentions of corporate governance quality, during the period 2008-2017.

Method: Multivariate regressions based on panel data model and cross-sectional data were used, regarding Stata and Eviews as the softwares to estimate the models. Discretionary accruals, auditor's tenure and the size of audit firms were considered proxies for audit quality, and the price synchronicity model and the spread model were used to measure information asymmetry.

Result: There is a negative relationship between corporate governance and audit quality in the companies with higher information asymmetry. The existence of corporate governance does not improve audit quality, but in the companies with low information asymmetry, there is positive relationship between corporate governance and audit quality.

Conclusion: The existence of information asymmetry has greater impacts on audit quality than the corporate governance quality. Also, information asymmetry distorts the positive relationship between corporate governance and audit quality.

Keywords: *Corporate Governance, Discretionary Accruals, Auditor's Tenure, Size of the Audit Firms, Information Asymmetry*.

Citition: Joudi, S., Mansourfar, G. (2019). Information asymmetry, internal and external dimensions of corporate governance quality: improve or weaken audit quality? *Journal of Accounting Knowledge*, 10(3), 199-231.

* M.A. of Accounting, Urmia University, Urmia, Iran.
** Associate Professor of Finance, Urmia University, Urmia, Iran.
Corresponding Author: Gholamreza Mansourfar (Email: g.mansourfar@urmia.ac.ir).
Submitted: 26 July 2018 Accepted: 5 May 2019
DOI: 10.22103/jak.2019.12497.2751

www.SID.ir

Archive

مجله دانش حسابداری
شاپا چاپی ۲۰۰۸-۸۹۱۴
شاپا الکترونیکی ۲۴۷۶-۲۹۲X
دانشگاه شهید باهنر کرمان
انجمن حسابداری ایران

دانشکدهٔ مدیریت و اقتصاد دانشگاه شهید باهنر کرمان
انجمن حسابداری ایران
مجلهٔ دانش حسابداری
دورهٔ دهم، شمارهٔ ۳
پاییز ۱۳۹۸، پیاپی ۳۸
صص. ۱۹۹ تا ۲۳۱

عدم تقارن اطلاعاتی، ابعاد درونی و بیرونی کیفیت حاکمیت شرکتی: ارتقاء یا تضعیف کیفیت حسابرسی؟

سمیرا جودی *
دکتر غلامرضا منصورفر **

چکیده

هدف: هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر رابطهٔ بین ابعاد درونی و بیرونی حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در بازهٔ زمانی **۱۳۸۷** تا **۱۳۹۵** است.

روش: تحلیل داده‌ها از نوع استنباطی مبتنی بر رگرسیونی داده‌های ترکیبی بوده است. برای محاسبهٔ کیفیت حسابرسی از اقلام تعهدی اختیاری، دورهٔ تصدی حسابرس و اندازه مؤسسه حسابرسی و برای اندازه‌گیری عدم متقارن اطلاعاتی از الگوی همزمانی قیمت سهام و قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام استفاده شده است.

یافته‌ها: در شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی بالاتری وجود دارد، بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی، رابطهٔ منفی وجود داشته است و وجود حاکمیت شرکتی موجب ارتقاء کیفیت حسابرسی نمی‌شود، ولی در شرکت‌هایی

* کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.
** دانشیار مالی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.
نویسندهٔ مسئول مقاله: غلامرضا منصورفر (رایانامه: g.mansourfar@urmia.ac.ir).

تاریخ دریافت: ۹۷/۵/۴ تاریخ پذیرش: ۹۸/۲/۱۵
DOI: 10.22103/jak.2019.12497.2751

www.SID.ir

Archive of SID

که عدم تقارن اطلاعاتی پایینتری وجود دارد، حاکمیت شرکتی قوی‌تر موجب ارتقاء کیفیت حسابرسی می‌شود.

نتیجه‌گیری: وجود عدم تقارن اطلاعاتی در مقایسه با کیفیت حاکمیت شرکتی، تأثیر بیشتری بر روند کیفیت حسابرسی دارد و باعث مخدوش شدن ارتباط مثبت بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: *کیفیت حاکمیت شرکتی، اقلام تعهدی اختیاری، دوره تصدی حسابرس، اندازه مؤسسه حسابرسی، عدم تقارن اطلاعاتی.*

استناد: جودی، سمیرا؛ منصورفر، غلامرضا (۱۳۹۸). عدم تقارن اطلاعاتی، ابعاد درونی و بیرونی کیفیت حاکمیت شرکتی: ارتقاء یا تضعیف کیفیت حسابرسی؟ *دانش حسابداری*، ۱۰(۳)، ۲۳۱-۱۹۹.

مقدمه

شرکت‌ها به عنوان واحدهای اقتصادی، همواره به دنبال سودآوری و دستیابی به ثروت بیشتر هستند. به علل گوناگونی که مهم‌ترین آنها جدایی مالکیت از مدیریت است، شرکت‌ها علاوه بر وظیفهٔ انجام فعالیت‌های اقتصادی، وظیفهٔ پاسخگویی به افراد بیرون از شرکت را نیز بر عهده دارند. در اوایل سال ۲۰۰۰، ناتوانی گسترده در گزارش‌های مالی، به طور عمده به حاکمیت شرکتی و ضعف سیستم حسابرسی نسبت داده شد. بر این اساس قانون «ساربنز- آکسلی» در سال ۲۰۰۲ به تصویب رسید و موضوع حاکمیت شرکتی و هدایت و کنترل شرکت‌ها بیش از پیش مورد توجه قرار گرفت. در مفهومی کلی حاکمیت شرکتی، به فرآیندهای تصمیم‌گیری، پاسخگویی، رفتار و ساختار در سازمان‌ها (اعم از دولتی، خصوصی، حکومتی، انتفاعی و غیر انتفاعی و...) می‌پردازد و هدف از آن ایجاد چارچوب مناسبی است که بین منافع انواع ذینفعان، آزادی عمل مدیریت و پاسخگویی مدیریت توازن مناسبی برقرار شود (نیکبخت و طاهری، ۱۳۹۳).

پژوهش‌های قبلی نشان داده اند که ساختار حاکمیت شرکتی با کیفت حسابرسی در ارتباط است؛ چراکه کیفیت حاکمیت شرکتی با تأثیر بر میزان ریسک کنترل و ریسک

www.SID.ir

Archive of SID

ذاتی، بر ماهیت، زمانبندی و میزان آزمون‌های حسابرسی اثرگذار خواهد بود. بنابراین، کیفیت حسابرسی، به صورت همزمان با حاکمیت شرکتی نیرومند و مستحکم در شرکت‌ها می‌تواند بر کیفیت گزارشگری مالی بیافزاید (لین و همکاران[۱]، ۲۰۰۹). بر این اساس انتظار می‌رود با وجود حاکمیت شرکتی قوی، شرکت، حسابرسانی با کیفیت بالاتر را مسئول کار حسابرسی کند (حساس یگانه و معیری، ۱۳۸۷؛ ابوت و همکاران[۲]، ۲۰۰۳؛ بیسلی و پترونی[۳]، ۲۰۰۷؛ هو و همکاران[۴]، ۲۰۱۲).

از سوی دیگر، به دلیل وجود تضاد منافع، در شرایطی که بین مدیران و سرمایه‌گذاران عدم تقارن اطلاعاتی وجود دارد، برای حصول اطمینان از ایفای مناسب مسئولیت پاسخگویی شرکت‌ها در مقابل افراد ذینفع، باید با استفاده از سازوکارهای مناسب، نظارت و مراقبت‌های کافی بر فعالیت‌های شرکت به عمل آید. از جمله این سازوکارها استفادهٔ مناسب از مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی همراه با بهره‌گیری از حسابرسی با کیفیت است (دیآنجلو[۵]، ۱۹۸۱). با وجود این، در شرایط وجود عدم تقارن اطلاعاتی، حتی با وجود حاکمیت شرکتی قوی، مدیران جهت دستیابی به منافع شخصی، نظارت قوی را بر خود نمی‌پذیرند و در نتیجه کیفیت حسابرسی بالا را در حضور عدم تقارن اطلاعاتی بالا درخواست نمی‌کنند (یونگ و همکاران[۶]، ۲۰۱۴). در نتیجه در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی در بسیاری از شرکت‌ها استخدام حسابرسان با کیفیت بالا، با مشکل مواجه شده و نمی‌توان مطمئن بود که ساختار حاکمیت شرکتی قوی، مؤثر واقع شده و هیئت مدیره را ملزم به انجام چنین کاری کند. در نتیجه به نظر می‌رسد در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی، ارتباط مثبت بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی تضعیف خواهد شد. بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخ مناسب به این سؤال اصلی است که آیا در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی با وجود سازوکارهای حاکمیت شرکتی قوی، شرکت، حسابرسانی با کیفیت بالا را انتخاب خواهند کرد یا خیر؟

www.SID.ir

Archive of SID

علی‌رغم اهمیت مسائل و مشکلات ناشی از عدم تقارن اطلاعاتی و افزون بر آن اهمیت حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بررسی ادبیات پژوهشی موجود نشان می‌دهد که خلاء تحقیقاتی در این زمینه وجود دارد. از این رو در این مقاله، تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بررسی شده است. نتایج به دست آمده در این پژوهش ضمن پر کردن خلاء پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه، می‌تواند برای مدیران، حسابرسان، سیاستگذاران بورس، سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان در امر تصمیم‌گیری راهگشا باشد. در ادامه به مبانی نظری و ارائه فرضیه‌های پژوهش، سپس به روش پژوهش و نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها اشاره شده است. نهایتاً پیشنهادهای حاصل از یافته‌ها به بحث گذاشته شده است.

مبانی نظری

کیفیت حسابرسی، مفهومی چند وجهی است که از دیدگاه‌های مختلف می‌توان آن را مورد بررسی قرارداد. در یک دیدگاه، گزارش حسابرسی به عنوان یک محصول در نظر گرفته می‌شود که کیفیت آن از جهت مطابقت با استانداردهای تعیین شده سنجیده می‌شود. در دیدگاهی دیگر، حسابرسی به عنوان یک خدمت بوده و در صورتی کیفیت لازم را خواهد داشت که از نقطه شروع تا ارائه گزارش حسابرسی، مطابق با ضوابط و استانداردهای تعیین شده انجام شود (مشایخی و همکاران، ۱۳۹۲). تیتمن و ترومن[۷] (۱۹۸۶) کیفیت حسابرسی را میزان درستی و صحت اطلاعاتی تعریف کرده‌اند که پس از حسابرسی صورتهای مالی در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد.

از دیدگاه حسابرسان، یکی از ویژگیهای تأثیرگذار بر کیفیت حسابرسی دورهٔ تصدی حسابرس است (حساس یگانه و آذین‌فر، ۱۳۸۹). مایرز و همکاران[۸] (۲۰۰۳) نشان دادند هر چه دورهٔ تصدی حسابرس بیشتر باشد، شناخت و تخصص حسابرس در صنعت صاحبکار افزایش یافته و کیفیت حسابرسی بیشتر می‌شود. ویژگی دیگری که بر کیفیت حسابرس تأثیر می‌گذارد اقلام تعهدی اختیاری است. کنت و همکاران[۹] (۲۰۱۰) بیان کردند که کیفیت پایین گزارشگری مالی، کیفیت پایین حسابرسی ناشی از اقلام تعهدی را به دنبال

www.SID.ir

Archive of SID

دارد. اندازهٔ موسسهٔ حسابرسی یکی دیگر از ویژگی‌هایی است که بر کیفیت حسابرسی تأثیر می‌گذارد. دی آنجلو (۱۹۸۱) معتقد است که مؤسسات حسابرسی بزرگتر، خدمات حسابرسی را با کیفیت بالاتری ارائه می‌کنند، زیرا علاقه مندند شهرت بهتری در بازار کار به دست آوردند. به عقیدهٔ کیم و همکاران[۱۰] (۲۰۰۳) تفاوت اثربخشی مؤسسات حسابرسی بزرگ یا مؤسسات حسابرسی کوچک از تضاد بین انگیزه مدیران شرکت‌ها و حسابرسان در گزارشگری نشأت می‌گیرد.

در این میان حاکمیت شرکتی در دو بعد درونی و بیرونی از جمله راهکارهای مؤثر در افزایش کیفیت گزارشگری مالی و به تبع آن افزایش کیفیت حسابرسی است. با بررسی اجزای الگوهای حاکمیت شرکتی در سطح کشورهای مختلف می‌توان نتیجه گیری کرد که اثرات مالکیت، شفافیت، حقوق سهامداران و اثربخشی هیئت مدیره در اکثر آنها مشترک بوده است و می‌تواند به عنوان سازوکارهای درونی برای بررسی کیفیت حاکمیت شرکت‌ها به کار گرفته شود (دیدار و همکاران، ۱۳۹۶). اوسولیوان[۱۱] (۲۰۰۰) به این نتیجه رسید که نوع و کیفیت اجزای سیستم حاکمیت شرکتی بر کیفیت حاکمیت شرکتی و به طور خاص بر هزینه حسابرسی موثر است. آنگ و همکاران[۱۲] (۲۰۰۰)؛ مک نایت و ویر[۱۳] (۲۰۰۹)؛ سینگ و دیویدسون[۱۴] (۲۰۰۳)؛ کراچی و همکاران[۱۵] (۱۹۹۹)؛ روستن و ریات[۱۶] (۱۹۹۰)؛ فلورایکس[۱۷] (۲۰۰۸)، به این نتیجه رسیدند که ذینفعان شرکت به وسیلهٔ سازوکارهای حاکمیت شرکتی می‌توانند بر مدیران و اعضای هیئت مدیره به گونه‌ای اعمال کنترل نمایند که منافع آنها حفظ شود. علاوه بر این، مطالعات اخیر نشان داده است که افزون بر سازوکارهای درونی شرکت، عوامل خارج از مرزهای شرکت همچون فعالیت رقابتی و وضعیت رقبا بر رتبه‌بندی کیفیت حاکمیت شرکتی تأثیر می‌گذارد، زیرا در صنایعی که رقابت زیاد است، ساز و کارهای حاکمیت شرکتی قویتری بر آن حاکم است (دیدار و همکاران، ۱۳۹۶). کوکاریا و همکاران[۱۸] (۲۰۱۶) بیان می‌کنند که رقابت در بازار تا حد زیادی تضاد بین مدیران و سرمایه‌گذاران و به تبع آن عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش

www.SID.ir

Archive of SID

می‌دهد. وجود رقابت فشرده در بازار و در بین شرکت‌های فعال در یک صنعت، در مدیران انگیزه لازم را ایجاد می‌کند تا عملکرد کارا داشته باشند (آلن و گال[۱۹]، ۲۰۰۰)؛ زیرا شرایط رقابتی حاکم بر بازار به سرعت مدیران فاقد صلاحیت را شناسایی و از بازار خارج می‌کند و اجازهٔ اقدامات خودسرانه را به مدیران در جهت استفاده از منابع شرکت به نفع خود نمی‌دهد. عوامل حاکمیت شرکتی برای حسابرس در فرآیند حسابرسی برای گواهی کیفیت گزارشگری مالی اهمیت دارد. شواهد تجربی نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی ضعیف اغلب باعث پایین آمدن کیفیت گزارشگری مالی، دست کاری و بیش از حد نشان دادن سود و تقلب در صورتهای مالی می‌شود. آلن و گال (۲۰۰۰) حاکمیت شرکتی را به عنوان ابرازی تعریف کردند که فعالیت‌های نظارت را به وسیله هیئت مدیره و کمیته حسابرسی به منظور اطمینان از درستی فرایند گزارشگری مالی ایجاد می‌کند.

نتایج پژوهش انجام شده توسط لوکمن و همکاران (۲۰۱۲) نشان می‌دهد که کیفیت حاکمیت شرکتی روی کمیت و کیفیت افشای اطلاعات شرکت اثر می‌گذارد و این افشا نیز بر میزان عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سهام نیز اثرگذار است. یکی از عوامل مهم و حیاتی در تصمیم‌گیری، اطلاعات مناسب و مرتبط با تصمیم است. در صورتی که اطلاعات به صورتی نامتقارن بین افراد توزیع شود، اصطلاحاً می‌گویند عدم تقارن اطلاعاتی وجود دارد. عدم تقارن اطلاعاتی یکی از عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری است. پدیده عدم تقارن اطلاعاتی از آنجا ناشی می‌شود که تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران بر اساس اطلاعاتی گرفته می‌شود که توسط گروه مدیریت شرکت تهیه شده است و این در حالی است که بر اساس نظریه نمایندگی، بین مدیریت و سهامداران، تضاد منافع بالقوه محسوسی وجود دارد. در نتیجه به دلیل وجود نقص در بازارهای سرمایه و وجود عدم تقارن اطلاعاتی، ارتباط مثبت بین سازوکارهای کیفیت حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی تضعیف می‌شود (دارنو و کیم[۲۰]، ۲۰۰۵).

پیشینهٔ پژوهش

www.SID.ir

Archive of SID

الکاداسی و ابادینی[۲۱] (۲۰۱۸) نشان دادند شرکت‌هایی که تمرکز مالکیت بالایی دارند، با احتمال کمتری به حسابرسی های وسیع نیاز دارند. علاوه بر این یافته‌های آنها ارتباط مثبتی بین حاکمیت شرکتی و هزینه‌های حسابرسی را نشان می‌دهد. یافته‌های کی و همکاران[۲۲] (۲۰۱۷)، صالحی و علینیا (۲۰۱۷) و بیسلند و مرسلند[۲۳] (۲۰۱۵)، مؤید این است که بین کیفیت حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی، رابطهٔ مثبت معناداری وجود دارد.

وانگ و چوی[۲۴] (۲۰۱۵) به بررسی ارتباط بین رقابت در بازار محصول و هزینه حسابرسی پرداختند. آنها ابراز داشتند که رقابت، باعث به وجود آمدن نقش حاکمیت شرکتی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران می‌شود. از این رو هر چه رقابت بیشتر باشد، عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های کنترلی کمتر شده و موجب کاهش ریسک حسابرسی می‌شود. در نتیجه حسابرسان با تمایل به صرف منابع کمتر، هزینه‌های کمتری مطالبه می‌کنند. قسیم[۲۵] (۲۰۱۱) به بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر کیفیت حسابرسی شرکت‌های اردنی پرداخت. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین مالکیت خارجی و مالکیت نهادی با کیفیت حسابرسی، رابطهٔ مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین یافته‌های این وی نشان می‌دهد رابطهٔ منفی و معناداری بین تمرکز مالکیت نهادی و کیفیت حسابرسی وجود دارد.

لوانتیس و همکاران[۲۶] (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند شرکت‌هایی که در صنایع رقابتی تر فعالیت می‌کنند، هزینه‌های حسابرسی کمتری دارند. لیفشاتز و همکاران[۲۷] (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند که استقلال هیئت مدیره (نسبت مدیران مستقل به کل هیئت مدیره) و پشتکار کمیته حسابرسی (تعداد جلسات) رابطه مثبت و معناداری با حق‌الزحمه حسابرسی دارد. لین و لئو[۲۸] (۲۰۰۹) در بررسی رابطه بین تغییر حسابرس و نظام راهبری شرکتی در کشور چین دریافتند که در شرکت‌هایی که مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی در آنها ضعیف‌تر است بیشتر به دنبال مؤسسات حسابرسی کوچک بوده و برای این منظور حسابرس خود را تغییر

www.SID.ir

Archive of SID

می‌دهند. یافته‌های پژوهش بو و شارما[۲۹] (۲۰۰۸) نشان می‌دهد که هیچ ارتباط معناداری بین حاکمیت شرکتی و حق‌الزحمه حسابرسی وجود ندارد.

ابراهیمی کردلر و همکاران (۱۳۹۵) نشان دادند که بین رقابت پذیری در صنعت و حق‌الزحمهٔ حسابرسی، رابطهٔ منفی و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر حسابرسان برای آن دسته از صاحبکاران خود که در صنایع با درجه رقابت پذیری بالا فعالیت می‌کنند حق‌الزحمه کمتری صورتحساب می‌کنند. نتایج پژوهش حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۳) نشان می‌دهد که رابطه بین ساختار مالکیت شرکت‌ها و اقلام تعهدی غیراختیاری مستقیم و معنادار و اقلام تعهدی اختیاری معکوس و معنادار است. ولی بین اندازهٔ موسسهٔ حسابرسی کننده و حسابرسی داخلی با اقلام تعهدی اختیاری و غیر اختیاری، رابطهٔ معنی داری مشاهده نشد. یافته‌های رحیمیان و همکاران (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که در شرکت‌هایی که سطوح بالاتری از مالکیت نهادی دارند کیفیت حسابرسی پایین تر است. علوی طبری و همکاران (۱۳۹۰) به این نتیجه رسیدند که رابطه مستقیم و معنادار بین درصد مالکیت نهادی دولتی و شبه دولتی و نوع حسابرس با حق‌الزحمهٔ حسابرس مستقل وجود دارد. همچنین رابطهٔ معناداری بین استقلال هیئت مدیره و حق‌الزحمهٔ حسابرسی وجود ندارد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه تجربی پژوهش دو فرضیه اصلی و شش فرضیه فرعی به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرضیه اصلی ۱: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی درونی و کیفیت حسابرسی می‌شود.

فرضیه فرعی اول: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی درونی و اقلام تعهدی اختیاری می‌شود.

فرضیه فرعی دوم: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی درونی و دوره تصدی حسابرس می‌شود.

www.SID.ir

Archive of SID

فرضیه فرعی سوم: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی درونی و اندازه مؤسسه حسابرسی می‌شود.

فرضیه اصلی ۲: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی بیرونی و کیفیت حسابرسی می‌شود.

فرضیه فرعی چهارم: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی بیرونی و اقلام تعهدی اختیاری می‌شود.

فرضیه فرعی پنجم: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی بیرونی و دوره تصدی حسابرس می‌شود.

فرضیه فرعی ششم: عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر موجب تضعیف ارتباط بین حاکمیت شرکتی بیرونی و اندازه مؤسسه حسابرسی می‌شود.

جامعه و نمونهٔ آماری

قلمرو زمانی این پژوهش دوره ۹ ساله بین سال‌های ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۵ و جامعه آماری شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران است. روش نمونه برداری مبتنی بر روش حذف سیستماتیک است؛ بدین صورت که پایان سال مالی شرکت‌ها منتهی به ۲۹ اسفند بوده، سال مالی خود را تغییر نداده باشند. همچنین شرکت‌های مورد نظر تولیدی بوده و جزو شرکت‌های مالی نظیر بانکها، مؤسسات بیمه و سرمایه‌گذاری نباشند. علاوه بر این، تا سال ۹۵ وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند. با توجه به معیارهای ذکر شده تعداد ۹۵۴ سال-شرکت به عنوان نمونه نهایی پژوهش در دوره زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵ برای آزمون فرضیه‌ها انتخاب شد.

الگوها و متغیرهای پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش ابتدا شرکت‌ها بر اساس دو معیار الگوی همزمانی قیمت سهام و قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام؛ به دو گروه شرکت‌های دارای عدم تقارن اطلاعاتی بالا و شرکت‌های دارای عدم تقارن اطلاعاتی پایین طبقه‌بندی شدند. بدین منظور از تعداد ۹۵۴ سال-شرکت، شرکت‌های که مقدار عدم تقارن اطلاعاتی آنها بیشتر از

www.SID.ir

Archive of SID

میانه کل مشاهدات است به عنوان شرکت‌های گروه اول و شرکت‌هایی که مقدار عددی عدم تقارن اطلاعاتی آنها کمتر از میانه است به عنوان گروه دوم در نظر گرفته شد. در نهایت ۱۲ رگرسیون جداگانه بصورت مقطعی و با استفاده از الگوی شماره۷ تخمین زده شد.

اولین معیار اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی الگوی همزمانی قیمت سهام است. جانستون[۳۰] (۲۰۰۹) همزمانی قیمت سهام را درجه‌ای از اطلاعات صنعت و بازار می‌داند که در قیمت سهام شرکت منعکس شده است. همزمانی قیمت سهام معیاری است که با استفاده از R^2 (ضریب تعیین) الگوی بازار محاسبه می‌شود. به این صورت که هرچه R^2 بالاتر باشد، همزمانی قیمت سهام بالاتر خواهد بود و میزان اطلاعات بازار که در بازده سهام منعکس شده بیشتر است (چان و همکاران[۳۱]، ۲۰۱۳) برای به دست آوردن R^2 از ضریب تعیین الگوی ۳ عاملی فاما و فرنچ[۳۲] (۱۹۹۳) به شرح زیر استفاده شده است:

$$R_{i.t} - R_f = \alpha_i + b_i(R_M - R_f) + s_i SMB + h_i HML + \varepsilon_i \quad (۱)$$

که در آن R_i بازده ماهانه سهام و R_f بازدهی بدون ریسک است که برای آن نرخ سود علی الحساب اعلام شده اوراق مشارکت دولتی برای سال‌های ۸۷ تا ۹۵ مورد استفاده قرار گرفت. $(R_M - R_f)$ عبارت است از صرف ریسک بازار که به صورت مازاد بازده پرتفوی بازار نسبت به نرخ بازده بدون ریسک تعریف می‌گردد. SMB نشان دهنده پرتفوی اندازه است. به منظور محاسبه بازده پرتفوی اندازه، برای هر سال ابتدا سهام شرکت‌های نمونه بر اساس اندازه شرکت در پایان سال مالی قبل به ۲ دسته سهام با اندازه کوچک (S) و سهام با اندازه بزرگ (B) که هر کدام نیمی از سهام نمونه را در بردارند، تقسیم می‌شوند. در مرحلهٔ بعد مجدداً برای هر سال، سهام شرکت‌های نمونه بر اساس نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار به ۳ دسته حاوی ۳۰٪ فوقانی (H)، ۴۰٪ میانی (M)، و ۳۰٪ تحتانی (L) تقسیم می‌شوند. از ترکیب فوق ۶ پرتفوی (SH، SM، SL، BH، BM، BL) تشکیل می‌شود. در نتیجه بازده پرتفوی اندازه به طریق زیر محاسبه می‌شود:

www.SID.ir

Archive of SID

$$r_{SMB} = \frac{(r_{SH} + r_{SM} + r_{SL})}{3} - \frac{(r_{BH} + r_{BM} + r_{BL})}{3} \quad (۲)$$

اندازهٔ شرکت (Size) از ضرب تعداد سهام شرکت در قیمت سهام در آخر روز معاملاتی به دست می‌آید. که به شرح زیر است:

(۳) قیمت سهام × تعداد سهام انتشار یافته= ارزش روز شرکت

HML نشان دهنده عامل ارزش است که از تفاوت بین میانگین بازده پرتفوی سهام شرکت‌های با نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار بالا و پرتفوی سهام شرکت‌های با نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار پایین به دست می‌آید. بازده این پرتفوی بدین صورت محاسبه می‌شود:

$$r_{HML} = \frac{(r_{SH} + r_{BH})}{2} - \frac{(r_{SL} + r_{BL})}{2} \quad (۴)$$

از آنجایی که R^2 در بازه صفر تا یک قرار دارد برای به دست آوردن یک توزیع نزدیک به نرمال، مطابق تحقیق پیتروسکی و رولستون[۳۳] (۲۰۰۴)، مورک و همکاران[۳۴] (۲۰۰۰) جانستون (۲۰۰۹)، از لگاریتم طبیعی برای تعریف متغیر همزمانی قیمت (SYNCH) به شرح زیر استفاده می‌شود:

$$SYNCH_{i.t} = LN\left(\frac{R^2_{i.t}}{1 - R^2_{i.t}}\right) \quad (۵)$$

لئو[۳۵] (۲۰۱۶) و پن و زو[۳۶] (۲۰۱۵) برای اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی از این الگو بهره گرفتند.

دومین معیار استفاده شده برای اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی، دامنه تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام است که توسط ونکاتش و چیانگ[۳۷] (۱۹۸۶) طراحی شده است. هیلی و همکاران[۳۸] (۱۹۹۹)؛ لوز و ورچیا[۳۹] (۲۰۰۰)؛ کورمیر و همکاران[۴۰] (۲۰۱۳)؛ راوی و هانگ[۴۱] (۲۰۱۵)، جهانگیرنیا و همکاران (۱۳۹۶) و آقایی و همکاران (۱۳۹۶) برای اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی از این الگو بهره گرفته‌اند. این الگو به شرح زیر است:

$$SPREAD_{i.t} = \frac{(AP - BP) \times 100}{(AP + BP) \div 2} \quad (۶)$$

www.SID.ir

Archive of SID

که در آن SPREAD دامنه تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام، AP میانگین قیمت پیشنهادی فروش سهام شرکت i در دوره t و BP میانگین قیمت پیشنهادی خرید سهام شرکت i در دوره t است. هر چه تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام عدد بزرگتری باشد، حاکی از عدم تقارن اطلاعاتی بیشتری است. پس از تفکیک شرکت‌ها به دو گروه بر اساس هر دو معیار عدم تقارن اطلاعاتی، برای آزمون فرضیه ها با استفاده از الگوی رگرسیونی زیر ۱۲ تخمین زده شده است:

$$AQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CGQ + \beta_2 CF_{it} \beta_3 DCF_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 Firm\ Risk_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 ROA_{it} + \beta_8 OWN_{it} + \beta_9 PPE_{it} + \beta_{10} FCF_{it} + \varepsilon_{it} \quad (۷)$$

در الگوی فوق «کیفیت حسابرسی (AQ)» به عنوان متغیر وابسته است که برای اندازه‌گیری آن از سه معیار زیر استفاده شده است:

الف) اقلام تعهدی اختیاری (ACC): این متغیر از تفاوت سود قبل از اقلام غیر مترقبه و وجوه نقد ناشی از عملیات، تقسیم بر متوسط کل دارایی‌ها به دست می‌آید (بال و شیواکومار[۴۲]، ۲۰۰۵). کیفیت حسابرسی به وسیله قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری اندازه گیری شده است. بالا بودن اقلام تعهدی غیر عادی، نشان از پایین بودن کیفیت حسابرسی دارد. الستیر و همکاران[۴۳] (۲۰۱۱)، جف و همکاران[۴۴] (۲۰۱۰) و جونگ و همکاران[۴۵] (۲۰۰۹) در تحقیقات خود اقلام تعهدی اختیاری را به عنوان کیفیت حسابرسی در نظر گرفتند.

ب) دوره تصدی حسابرس (Tenure): دوره تصدی عبارت است از تعداد سال‌هایی که شرکت حسابرس خود را تغییر نداده است. بدین منظور، اگر دوره تصدی حسابرس ۴ سال و یا بیشتر باشد از متغیر مصنوعی ۱ و در غیر این صورت از متغیر مصنوعی صفر استفاده می‌شود (به عنوان مثال، مجتهدزاده و آقایی، ۱۳۹۳؛ نمازی و همکاران، ۱۳۹۰؛ مایرز و همکاران، ۲۰۰۳).

www.SID.ir

Archive of SID

ج) اندازه مؤسسه حسابرسی (Big): مؤسسه‌های بزرگ حسابرسی از استقلال بیشتری نسبت به سایر مؤسسه ها برخوردارند (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۰). این متغیر برای سال‌هایی که شرکت توسط سازمان حسابرسی، حسابرسی شده است، متغیر مقدار ۱ و برای سایر سال‌ها مقدار صفر را اختیار می کند.

در الگوی فوق کیفیت حاکمیت شرکتی (CGQ[۴۶]) که از دو بعد درونی (CGI) و بیرونی (HHI) اندازه‌گیری شده است به عنوان متغیر مستقل است.

برای سنجش کیفیت حاکمیت شرکتی درونی از شاخص چند بعدی و ترکیبی حساس یگانه و سلیمی (۱۳۹۰) استفاده شده است (رابطه۸). آنها با بررسی اجزای الگوهای کیفیت سازوکارهای حاکمیت شرکتی در مؤسسات رتبه بندی بین المللی و در سطح کشورهای مختلف، اثرات مالکیت، شفافیت، حقوق سهامداران و اثربخشی هیئت مدیره را به عنوان ابعاد الگو انتخاب نمودند. هر کدام از این ابعاد دارای ۳ یا ۴ مؤلفه و هر کدام از مؤلفه‌ها شامل چندین شاخص (در مجموع ۹۳ شاخص) هستند. تفاوت این الگو با الگوهای ارائه شدهٔ دیگر در این است که هر کدام از این شاخص‌ها دارای وزن خاصی است که نمرهٔ نهایی کیفیت حاکمیت شرکتی (CGQ) را دقیق تر محاسبه می کند. در ایران بسیاری از پژوهشگران از جمله دیدار و همکاران (۱۳۹۶) و شعری و همکاران (۱۳۹۵) برای اندازه‌گیری حاکمیت شرکتی از این الگو (رابطه ۸) استفاده کرده‌اند.

$$\begin{aligned} CGI = {} & 0/034\ C_{11} + 0/050\ C_{12} + 0/068\ C_{13} + 0/075 C_{21} + \\ & 0/038\ C_{22} + 0/109\ C_{23} + 0/077\ C_{31} + 0/184\ C_{32} + \\ & 0/083\ C_{33} + 0/058\ C_{34} + 0/082\ C_{41} + 0/020\ C_{42} + \\ & 0/042\ C_{43} + 0/087\ C_{44} \end{aligned} \quad (۸)$$

C_{11} : تمرکز مالکیت، C_{12} : شفافیت مالکیت، C_{13}: مالکیت سهامداران نهادی، C_{21}: رویه‌های رأی دهی و جلسات مجمع، C_{22}: حقوق مربوط به سود تقسیمی، C_{23}: رفتار یکسان با سهامداران، C_{31}: رعایت آیین نامه افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، C_{32}: کیفیت و کفایت افشای اطلاعات، C_{33}: اطلاعات مربوط به حسابرسی، C_{34}:

www.SID.ir

Archive of SID

افشاهای مربوط به پاداش اعضای هیأت مدیره، C_{41}: ساختار و ترکیب هیأت مدیره، C_{42}: جلسات هیأت مدیره، C_{43}: پاداش و ارزیابی عملکرد و C_{44}: ساختار حاکمیتی.

برای اندازه گیری کیفیت حاکمیت شرکتی بیرونی (رقابت صنایع) نیز از شاخص هرفیندال-هیرشمن استفاده شده است. هرچه مقدار این شاخص به عدد صفر نزدیک شود بازار به سمت رقابتی شدن، میزان تمرکز کمتر و رقابت بیشتر و هر چه به عدد یک نزدیک شود، بازار به سمت انحصاری شدن، میزان تمرکز بیشتر و رقابت در صنعت حرکت می کند. اندازه گیری این شاخص به شرح زیر است:

$$HHI_{j.t} = \sum_{j=1}^{n} \left(\frac{MV_{i,j,t}}{\sum_{i=1}^{I} MV_{i,j,t}} \right)^2 \qquad (۹)$$

که در آن HHI شاخص هرفیندال-هیرشمن، $MV_{i,j,t}$ ارزش بازار سهام i در صنعت j در سال t است. از این شاخص در پژوهشهای پژوهشگرانی از جمله تیرول[۴۷] (۱۹۸۸)، گرولون و میچیلی[۴۸] (۲۰۰۸) گیرود و موئلر[۴۹] (۲۰۱۱) و لئو (۲۰۱۶) استفاده شده است.

در الگوی شماره ۷ متغیرهای زیر به عنوان متغیرهای کنترلی هستند:

CF، جریان‌های نقدی حاصل از عملیات شرکت تقسیم بر متوسط کل دارایی‌ها؛ DCF، متغیری ساختگی است و زمانی که (CF) منفی باشد مقدار یک و در غیر این صورت مقدار صفر به آن تعلق می گیرد؛ SIZE، اندازه واحد تجاری که به دلیل شرایط تورمی ایران و نامربوط بودن ارقام تاریخی دارایی‌ها، لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام در پایان دوره مبنای محاسبه این متغیر قرار گرفته است؛ Risk Firm، ریسک واحد تجاری که برای اندازه گیری آن از بتای بازار استفاده می‌شود؛ LEV، اهرم مالی که از تقسیم کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌ها در سال t به دست می‌آید؛ ROA، بازده کل دارایی‌ها از طریق نسبت سود خالص بعد از مالیات بر متوسط کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود؛ OWN، نسبت سهامداران عمده بوده و مبنای محاسبه آن تعداد سهامدارانی است که بیش از ۵ درصد سهام منتشره شرکت را در اختیار داشته باشند؛ PPE، دارایی ثابت مشهود که از طریق

www.SID.ir

Archive of SID

تقسیم ارزش خالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات بر کل دارایی‌های شرکت محاسبه می‌شود و نهایتاً، FCF، جریان‌های نقد آزاد از سود عملیاتی قبل از استهلاک و به کسر مجموع مالیات‌ها به اضافه هزینه بهره و سود تقسیمی پرداختی به دست می‌آید و با تقسیم بر مجموع دارایی‌ها استاندارد شده است.

یافته‌های پژوهش

برای بررسی نرمال بودن متغیرها از آزمون جارک-برا استفاده گردید. با توجه به اینکه برای کلیه متغیرها احتمال آماره این آزمون در سطح اطمینان ۹۵ درصد، کمتر از مقدار ۵ درصد بود، هیچ کدام از متغیرها نرمال نبودند. بر این اساس برای بررسی میزان همبستگی بین متغیرها از روش اسپیرمن استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون همبستگی بین متغیرها نشان داد که همبستگی بالایی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد و در نتیجه وجود مشکل همخطی بین متغیرهای مستقل متصور نیست.

نتایج حاصل از آزمون ناهمسانی واریانس‌ها (آزمون وایت) از وجود ناهمسانی واریانس‌ها بین جملات خطا حکایت داشت. برای رفع این مشکل از روش هوبر وایت[۵۰] استفاده شد. همچنین مقدار آماره آزمون دوربین واتسون که برای کلیه تخمینها، در بازه ۱/۵ الی ۲/۵ قرار داشت حاکی از آن است که مشکل خودهمبستگی بین جملات خطا وجود ندارد. نهایتاً برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، با استفاده از ۳ معیار مختلف اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی و تفکیک شرکت‌ها بر اساس ۲ معیار مختلف عدم تقارن اطلاعاتی، ۱۲ رگرسیون به روش داده‌های مقطعی تخمین زده شد. نتایج آزمون فرضیه اصلی اول که در قالب ۳ فرضیه فرعی طرح شده در ادامه آورده شده است. در جدول ۱ کیفیت حاکمیت شرکتی درونی و در جدول شماره ۲ کیفیت حاکمیت شرکتی از بعد بیرونی مد نظر است. در هر دو جدول شماره ۱ و ۲ شرکت‌ها بر اساس الگوی همزمانی قیمت سهام به دو گروه شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی بالا و پایین دسته‌بندی شده‌اند.

www.SID.ir

Archive of SID

جدول شماره ۱. نتایج آزمون فرضیه‌های فرعی اول تا سوم (تفکیک شرکت‌ها با استفاده از عدم تقارن اطلاعاتی (SYNCH) و کیفیت حاکمیت شرکتی درونی(CGI))

متغیرها	اقلام تعهدی اختیاری (ACC)		دوره تصدی حسابرس (Tenure)		اندازه مؤسسه حسابرسی (big)	
	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا
شاخص حاکمیت شرکتی (CGI)	۰/۰۴	-۰/۲۳	-۱/۹۱	-۹/۶۸	۲/۱۵	-۱/۱۰
	۰/۰۲	۰/۰۴	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱
جریانات نقد حاصل از عملیات	۰/۷۲	۰/۶۸	-۰/۷۵	۰/۳۲	۰/۰۱	۰/۴۲
	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۹	۰/۲۰	۰/۶۹	۰/۰۶
متغیر ساختگی DCF	۰/۰۳	۰/۲۵	-۱/۱۰	۱/۱۴	۰/۵۲	۰/۰۵
	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۴۸	۰/۱۰	۰/۰۱	۰/۳۸
اندازه واحد تجاری	۲/۶۷	-۳/۵۸	۲/۱۶	۶/۳۹	۱/۲۸	۳/۱۵
	۰/۶۶	۰/۶۳	۰/۶۳	۰/۵۹	۰/۱۵	۰/۰۱
ریسک واحد تجاری	۰/۰۱	-۰/۰۲	۰/۰۰۳	-۰/۹۷	-۰/۰۱	۰/۰۹
	۰/۹۲	۰/۲۱	۰/۰۲	۰/۳۳	۰/۰۵	۰/۱۵
اهرم مالی	۰/۰۷	-۰/۱۵	-۱/۴۵	۳/۵۹	۰/۰۹	-۰/۴۲
	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۷	۰/۴۰	۰/۰۰۰۱
بازده کل دارایی‌ها	۰/۷۱	۰/۲۰	۲/۱۹	۷/۲۷	۰/۵۸	۲/۹۷
	۰/۰۵	۰/۰۷	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱
سهم سهامداران عمده	-۰/۰۱	-۰/۰۱	-۰/۰۲	۰/۴۴	-۰/۰۲	۰/۰۵
	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۵۳	۰/۰۱	۰/۱۷	۰/۰۰۰۱
دارایی‌های ثابت مشهود	-۰/۰۱	۰/۰۵	۰/۸۷	-۰/۳۰	-۰/۰۸	۰/۱۴
	۰/۹۰	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰۱	۰/۸۶	۰/۰۲	۰/۴۴
جریان نقد آزاد	-۰/۳۵	-۰/۶۳	۰/۹۸	-۲/۷۶	-۰/۰۷	-۳/۲۴
	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۸	۰/۰۰۰۱

www.SID.ir

Archive of SID

ضریب تعیین	۰/۷۸	۰/۸۸	۰/۶۰	۰/۷۴	۰/۴۸	۰/۲۰
آماره دوربین واتسون	۱/۹۷	۱/۹۸	۲/۰۱	۱/۹۹	۱/۸۷	۱/۸۷
آماره F	۱۷۳/۴۸۳۱	۳۷۰/۰۲۰۶	۷۲/۳۳۲۴۷	۱۴۰/۲۱۷۸	۴۲/۵۴۸۵	۱۱/۳۰۳۶۲
سطح معناداری F	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱

مقادیر ردیف اول هر متغیر ضریب و ردیف دوم هر متغیر سطح معناداری است.

جدول شماره ۲. نتایج آزمون فرضیه‌های فرعی اول تا سوم (تفکیک شرکت‌ها با استفاده از عدم تقارن اطلاعاتی (SYNCH) و کیفیت حاکمیت شرکتی بیرونی (HHI))

متغیرها	اقلام تعهدی اختیاری (ACC)		دوره تصدی حسابرس (Tenure)		اندازه مؤسسه حسابرسی (big)	
	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا
شاخص حاکمیت شرکتی	۷/۲۱	-۱/۱۷	-۷/۳۲	-۱۵/۱۴	۱۴/۷۶	-۱۲/۸۴
(HHI)	۰/۰۴	۰/۰۰۰۱	۰/۰۳	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
جریانات نقد حاصل از	۰/۱۷	۰/۹۵	-۰/۳۶	۰/۰۹	۰/۲۹	-۱/۵۱
عملیات	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۴	۰/۰۰۰۱	۰/۱۸	۰/۱۱
متغیر ساختگی DCF	۰/۶۳	۰/۲۲	-۰/۱۲	-۰/۱۷	۰/۷۶	-۰/۱۲
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۹
اندازه واحد تجاری	۹/۰۵	۲/۳۵	۲/۸۵	-۷/۴۵	۱/۰۱	۱/۰۲
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۷۹	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۲
ریسک واحد تجاری	۰/۰۱	۲/۳۵	-۰/۰۳	-۰/۰۸	-۰/۶۲	۰/۷۹
	۰/۲۹	۰/۰۰۰۱	۰/۰۴	۰/۱۷	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
اهرم مالی	-۰/۳۴	۰/۰۴	-۰/۰۲	-۰/۳۱	-۰/۴۴	۲/۳۱
	۰/۰۵	۰/۱۳	۰/۶۱	۰/۲۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
بازده کل دارایی‌ها	۱/۸۰	-۰/۵۴	-۴/۳۷	-۰/۱۹	۰/۵۴	۶/۶۵
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۳	۰/۰۰۰۱	۰/۵۶	۰/۱۷	۰/۰۰۱
سهم سهامداران عمده	-۰/۰۵	۰/۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۶	-۰/۰۵	۰/۰۷
	۰/۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۷۸	۰/۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
دارایی‌های ثابت مشهود	-۰/۶۵	-۰/۰۳	-۰/۱۰	۰/۱۱	-۰/۵۰	-۰/۳۵
	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۵۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۲۷
جریان نقد آزاد	-۱/۲۵	۰/۰۸	۴/۴۵	۰/۰۴	-۰/۱۸	-۵/۹۵
	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۴	۰/۸۸	۰/۰۰۰۱

www.SID.ir

Archive of SID

ضریب تعیین	۰/۹۷	۰/۹۹	۰/۳۵	۰/۹۴	۰/۶۵	۰/۸۶
آماره دوربین واتسون	۱/۹۹	۲/۰۳	۲/۰۲	۱/۹۴	۱/۹۶	۲/۲۳
آماره F	۱۶۳۸/۰۱۰	۸۶۳۳/۶۹۶	۲۴/۴۳۷۷۳	۶۹۰/۱۶۵۵	۶۲/۸۷۱	۲۰۵/۹۹
سطح معناداری F	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱

مقادیر ردیف اول هر متغیر ضریب و ردیف دوم هر متغیر سطح معناداری است.

همانگونه که در جداول ۱ و ۲ مشخص است، برآورد مقدار آماره F با هر دو شاخص اندازه گیری کیفیت حاکمیت شرکتی از دو بعد درونی و بیرونی، بیانگر معناداری کل الگوی رگرسیونی است؛ به عبارتی الگوی بالا، رابطهٔ معناداری را میان حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی نشان می‌دهد. نتایج جداول ۱ و ۲ نشان می‌دهند در شرکت‌هایی که با عدم تقارن اطلاعاتی پایینتر زمانی که کیفیت حسابرسی با اقلام تعهدی اختیاری و اندازه مؤسسه حسابرسی سنجیده می‌شود، ضریب متغیرکیفیت حاکمیت شرکتی درونی(CGI) به ترتیب معادل ۰/۰۴ و ۲/۱۵ هستند که از نظر آماری نیز معنادار هستند. این مقادیر برای شرکت‌های با عدم تقارن بالا به ترتیب معادل ۰/۲۳- و ۱/۱۰- هست. زمانی که کیفیت حسابرسی بر اساس معیار دوره تصدی حسابرس اندازه‌گیری می‌شود هر چند در هر دو حالت وجود عدم تقارن اطلاعاتی بالا و پایین مقدار ضریب کیفیت حاکمیت شرکتی منفی است، اما اصل حاکم بر مبانی فرضیه همچنان برقرار است به طوریکه، در شرایطی که عدم تقارن اطلاعاتی بالاتری بین شرکت‌ها حاکم است مقدار ضریب حاکمیت شرکتی کوچکتر از حالتی است که عدم تقارن اطلاعاتی کمتر است (۱/۹۱-> ۹/۶۸-).

روابط مشابه در شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی بالا و پایین بین کیفیت حاکمیت شرکتی بیرونی (HHI) و کیفیت حسابرسی برقرار است (جدول شماره ۲). همان‌گونه که جنسن و هلمسترم[۵۱] (۱۹۷۹) بیان کردند سهامداران نمی‌توانند اقدامات مدیر را به طور روزانه دنبال کنند تا مطمئن شوند که آیا تصمیم‌گیری‌های مدیر، با منافع سهامدار منطبق هست یا خیر؟ بنابراین، سهامداران فاقد اطلاعات لازم در خصوص عملیات مدیران هستند. در این صورت اگر از طرف سهامداران روشی برای کنترل عملیات مدیر وجود نداشته باشد و عدم تقارن اطلاعاتی بالاتری بین مدیران و سهامداران وجود داشته باشد، حتی با

www.SID.ir

Archive of SID

وجود سازوکارهای حاکمیت شرکتی، فقط مدیر می‌داند که آیا در راستای منافع سهامداران گام برداشته یا خیر؟ از طرفی مدیر نسبت به اقداماتی که باید انجام دهد بیشتر از سهامداران اطلاع دارد. وجود چنین اطلاعات خصوصی، به عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران می‌افزاید. با توجه به نتایج بالا می‌توان بیان کرد وجود عدم تقارن اطلاعاتی بالاتر باعث می‌شود که حتی با وجود سازوکارهای حاکمیت شرکتی؛ ارتباط منفی بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی وجود داشته باشد و یا حتی ارتباط منفی موجود (درحالتی که کیفیت حسابرسی با دوره تصدی سنجیده می‌شود) تشدید گردد. هر چه عدم تقارن اطلاعاتی کمتری در شرکت‌ها وجود داشته باشد، عوامل مؤثر بر حاکمیت شرکتی در واحد تجاری بهبود یافته و به تبع آن شاخص و رتبه حاکمیت شرکتی آن واحد نیز افزایش پیدا کند که این امر باعث خواهد شد شرکت‌ها حسابرسانی با کیفیت بالاتر را مسئول کار حسابرسی کنند.

برای بررسی بیشتر و مقایسهٔ دقیقتر و بهتر نتایج، و همچنین بررسی اینکه نتایج حاصل از تفکیک شرکت‌ها به تقسیم‌بندی‌های مختلفی حساس نیست، علاوه بر استفاده از معیار همزمانی قیمت سهام، از معیار قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام نیز برای تفکیک شرکت‌ها به دو گروه استفاده شد که نتیجه آن که مربوط به فرضیه اصلی دوم و فرضیه‌های فرعی چهار، پنج و شش است، در ادامه آورده شده است. در جدول شماره ۳ و ۴ شرکت‌ها بر اساس معیار قیمت پیشنهادی خرید و فروش به دو گروه شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی بالا و پایین دسته‌بندی شده‌اند. در جدول شماره ۳ کیفیت حاکمیت شرکتی درونی و در جدول شماره ۴ کیفیت حاکمیت شرکتی از بعد بیرونی مد نظر است.

www.SID.ir

Archive of SID

جدول شماره ۳. نتایج آزمون فرضیه‌های فرعی چهارم تا ششم (تفکیک شرکت‌ها با استفاده از عدم تقارن اطلاعاتی (Spread) و کیفیت حاکمیت شرکتی درونی (CGI))

متغیرها	اقلام تعهدی اختیاری (ACC)		دوره تصدی حسابرس (Tenure)		اندازه مؤسسه حسابرسی (big)	
	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا
شاخص حاکمیت شرکتی (CGI)	۰/۰۲	-۰/۱۸	-۰/۹۴	-۱/۸۷	۱/۷۲	-۱/۶۰
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۳	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
جریانات نقد حاصل از عملیات	-۱/۰۲	۰/۸۷	۰/۰۳	۰/۰۱	۱/۰۲	۰/۰۴
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۳۵	۰/۰۱	۰/۹۵
متغیر ساختگی DCF	-۰/۰۱	۰/۱۴	-۰/۳۳	-۰/۰۷	-۰/۴۳	-۰/۱۹
	۰/۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۷	۰/۲۵	۰/۰۰۱	۰/۱۳
اندازه واحد تجاری	۰/۶۰	-۱/۹۸	-۱/۲۷	۲/۹۱	۲/۱۸	۷/۶۱
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۹۴	۰/۳۷	۰/۰۱	۰/۸۲
ریسک واحد تجاری	-۰/۰۱	۰/۰۳	۰/۰۱	-۰/۳۰	-۰/۰۱	۰/۰۷
	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۷۷	۰/۷۸
اهرم مالی	-۰/۰۴	۰/۰۵	-۰/۴۰	-۰/۰۸	-۰/۱۳	۰/۱۳
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۷	۰/۰۱	۰/۳۰	۰/۳۹	۰/۷۱
بازده کل دارایی‌ها	۱/۳۱	۰/۱۵	-۰/۷۱	-۰/۲۷	-۰/۲۳	۷/۸۴
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۸۹	۰/۰۰۰۱
سهم سهامداران عمده	-۰/۰۱	-۰/۰۱	۰/۰۷	-۰/۰۵	۰/۰۷	-۰/۰۱
	۰/۵۴	۰/۵۰	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۶۵
دارایی‌های ثابت مشهود	-۰/۰۷	-۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۱	-۰/۴۴	-۰/۰۱
	۰/۰۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۵	۰/۴۷	۰/۰۱	۰/۹۹
جریان نقد آزاد	-۰/۱۶	۰/۲۹	۰/۰۱	-۰/۰۴	-۰/۰۳	-۷/۱۰
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۹۲	۰/۰۴	۰/۸۷	۰/۰۰۰۱
ضریب تعیین	۰/۹۹	۰/۹۳	۰/۹۵	۰/۵۴	۰/۵۰	۰/۷۴
آماره دوربین واتسون	۲/۰۱	۲/۲۵	۱/۸۷	۱/۸۴	۱/۹۷	۲/۰۶
آماره F	۱۱۵۸۷۷/۵	۶۴۳/۷۸۱	۹۰۷/۵۲۷	۵۴/۳۹۵	۴۴/۶۴۲	۹۸/۸۹۹

www.SID.ir

Archive of SID

سطح معناداری F	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱

مقادیر ردیف اول هر متغیر ضریب و ردیف دوم هر متغیر سطح معناداری است.

جدول شماره ۴. نتایج آزمون فرضیه‌های فرعی چهارم تا ششم (تفکیک شرکت‌ها با استفاده از عدم تقارن اطلاعاتی (Spread) و کیفیت حاکمیت شرکتی بیرونی (HHI))

متغیرها	اقلام تعهدی اختیاری (ACC)		دوره تصدی حسابرس (Tenure)		اندازه مؤسسه حسابرسی (big)	
	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا	عدم تقارن اطلاعاتی پایین	عدم تقارن اطلاعاتی بالا
شاخص حاکمیت شرکتی (HHI)	۸/۷۶	-۳/۷۳	-۶/۹۵	-۳۸/۷۸	۴/۶۲	-۱/۸۲
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
جریانات نقد حاصل از عملیات	۰/۸۶	۰/۴۹	۰/۰۱	۰/۵۱	۰/۱۷	-۰/۱۳
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۲۲	۰/۶۱	۰/۰۰۰۱	۰/۱۴
متغیر ساختگی DCF	۰/۷۵	۰/۲۴	۰/۰۲	۰/۱۹	-۰/۲۱	۰/۰۵
	۰/۰۱	۰/۰۰۱	۰/۸۲	۰/۱۸	۰/۰۴	۰/۷۹
اندازه واحد تجاری	-۱/۰۷	۹/۷۳	۲/۳۴	۲/۷۱	-۱/۳۷	۱/۲۹
	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۲۶	۰/۰۰۰۱	۰/۰۴	۰/۹۳
ریسک واحد تجاری	-۰/۰۱	-۰/۰۱	۰/۰۱	-۰/۴۸	۰/۱۶	-۰/۵۱
	۰/۰۷	۰/۹۸	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۰۱	۰/۰۰۰۱
اهرم مالی	۰/۸۷	۰/۱۴	-۰/۸۶	-۰/۱۱	۰/۰۵	۰/۰۵
	۰/۲۷	۰/۰۴	۰/۰۱	۰/۸۳	۰/۲۶	۰/۸۲
بازده کل دارایی‌ها	۲/۱۲	۰/۸۳	-۰/۲۳	-۸/۰۴	-۲/۰۱	-۰/۴۴
	۰/۰۷	۰/۰۱	۰/۴۶	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۳۸
سهم سهامداران عمده	-۰/۱۴	-۰/۰۱	۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۱۶	-۰/۰۸
	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۰۱	۰/۲۳	۰/۰۹	۰/۰۰۰۱
دارایی‌های ثابت مشهود	۰/۱۶	۰/۰۱	-۰/۰۱	-۰/۶۲	-۳/۰۴	۰/۰۶
	۰/۰۰۰۱	۰/۹۰	۰/۶۰	۰/۱۱	۰/۰۰۰۱	۰/۲۴
جریان نقد آزاد	-۰/۶۶	-۰/۷۱	۰/۰۱	۱۱/۸۵	۱/۴۲	-۰/۱۳
	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۱۴
ضریب تعیین	۰/۹۵	۰/۶۰	۰/۹۴	۰/۷۰	۰/۹۳	۰/۷۹
آماره دوربین واتسون	۱/۹۸	۱/۹۲	۱/۸۹	۲/۰۱	۲/۰۸	۲/۰۲
آماره F	۱۰۱۹/۸۲۵	۷۲/۵۶۸	۷۴۶/۴۳۱	۸۵/۹۹۷	۶۳۲/۸۱۶	۱۸۲/۸۴۸

www.SID.ir

Archive of SID

سطح معناداری F	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱

مقادیر ردیف اول هر متغیر ضریب و ردیف دوم هر متغیر سطح معناداری است.

در جداول فوق مقدار آماره F با هر دو شاخص اندازه‌گیری کیفیت حاکمیت شرکتی از دو بعد درونی و بیرونی، بیانگر معناداری کل الگوی رگرسیونی است؛ به عبارتی جداول بالا رابطهٔ معناداری را میان حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی نشان می‌دهد. نتایج به دست آمده حاصل از تفکیک شرکت‌ها با استفاده از معیار قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام با نتایج به دست آمده حاصل از تفکیک شرکت‌ها با معیار همزمانی قیمت سهام کاملاً سازگار است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

برای بررسی فرضیه اول پژوهش شرکت‌ها بر اساس عدم تقارن اطلاعاتی که با الگوی همزمانی قیمت سهام اندازه‌گیری شده است، به دو گروه شرکت‌های دارای عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر و شرکت‌های دارای عدم تقارن اطلاعاتی کمتر تفکیک شدند. نتایج حاصل از فرضیه اصلی اول پژوهش حاکی از این است که در شرکت‌هایی که با عدم تقارن اطلاعاتی پایینتری مواجه هستند، تقویت بعد درونی حاکمیت شرکتی، موجب ارتقاء کیفیت حسابرسی شده و همواره ارتباط مثبت و معناداری بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی برقرار است؛ اما در شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی بالاتری وجود دارد ارتباط بین کیفیت حاکمیت شرکتی درونی و کیفیت حسابرسی تضعیف می‌شود. برای مثال، در صورت اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی با معیار دوره تصدی حسابرس، هرچند در هر دو حالت وجود عدم تقارن اطلاعاتی بالا و پایین مقدار ضریب کیفیت حاکمیت شرکتی منفی است، اما اصل حاکم بر مبانی فرضیه همچنان برقرار است به طوریکه، در شرایطی که عدم تقارن اطلاعاتی بالاتری بین شرکت‌ها حاکم است مقدار ضریب حاکمیت شرکتی کوچکتر از حالتی است که عدم تقارن اطلاعاتی کمتر است. به عبارتی دیگر در شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی بالاتر نسبت به شرکت‌های دارای عدم تقارن

www.SID.ir

Archive of SID

اطلاعاتی پایینتر، رابطه منفی قویتری بین کیفیت حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی وجود دارد.

بنابراین، می‌توان به این صورت نتیجه‌گیری کرد که با اینکه در ایران بر اساس تبصره ۲ ماده ۱۰ دستورالعمل مؤسسات حسابرسی، از تاریخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۸ تغییر حسابرس هر چهار سال یکبار است، اما بنظر می‌رسد این مدت برای تغییر حسابرس در شرکت‌های سهامی ایرانی طولانی بوده و باعث مخدوش شدن استقلال حسابرس می‌شود، زیرا استدلال می‌شود که رابطهٔ بلندمدت حسابرس- صاحبکار می‌تواند باعث سهل‌انگاری و قصور حسابرس در انجام نقش اعتباردهی خود شود. افزایش دوره تصدی حسابرس باعث می‌شود حسابرس در برابر تغییرات تجاری و ریسک مرتبط هیچ نوع تردیدی اعمال نکند. در این موارد حسابرس با گردآوری شواهد کمتر به تردید حرفه ای متکی خواهد بود و تلاش کمتری را مبذول خواهد داشت که این شرایط در صورت وجود عدم تقارن اطلاعاتی بالاتر بیشتر نمایان می‌شود. نتایج به دست آمده از فرضیه اول پژوهش نشان می‌دهد که در بازارهای سرمایه ایران، افزایش میزان عدم تقارن اطلاعاتی منجر به تشدید پدیده کیفیت پایین حسابرسی می‌شود که در این شرایط حتی استقرار مکانیزمهای حاکمیت شرکتی نمی‌تواند تأثیر چشمگیری بر افزایش کیفیت حسابرسی داشته باشد. عدم تقارن اطلاعاتی پیامدهای نامطلوب زیادی را در پی دارد که اگر میزان آن در شرکت‌ها بیشتر باشد می‌تواند حتی با وجود مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی تأثیر منفی بر ارزش و عملکرد شرکت در بلند مدت داشته باشد که این امر تبعات منفی زیادی را برای سهامداران و مدیران خواهد داشت.

نتایج حاصل از فرضیه دوم پژوهش نیز با نتایج به دست آمده از فرضیه اول پژوهش کاملاً سازگار است. به این صورت که در شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی بالاتر نسبت به شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی پایینتر، ارتباط بین حاکمیت شرکتی بیرونی نیز مانند حاکمیت شرکتی درونی و کیفیت حسابرسی تضعیف می‌شود. برای مثال، در صورت

www.SID.ir

Archive of SID

اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی با دوره تصدی حسابرس و اندازه‌گیری حاکمیت شرکتی بیرونی، رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در هر دو گروه از شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر و کمتر دارند منفی است. با این تفاوت که در شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی بالاتر ضریب متغیر کیفیت حاکمیت شرکتی کوچکتر از شرکت‌های با عدم تقارن اطلاعاتی کمتر است. اما در صورت پایین بودن عدم تقارن اطلاعاتی، حاکمیت شرکتی موجب ارتقاء کیفیت حسابرسی می‌شود. به نظر می‌رسد در شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی پایینتری بین مدیران و سرمایه‌گذاران وجود دارد، مدیران شرکت‌ها جهت حفظ منافع سهامداران و جذب سرمایه‌گذاران بیشتر و به تبع آن افزایش ارزش شرکت، حسابرسان شرکت را از بین حسابرسانی انتخاب خواهند کرد که از کیفیت بالاتری برخوردار هستند که در این میان احتمال انتخاب حسابرسان از بین حسابرسان سازمان حسابرسی به مراتب بیشتر از سایر مؤسسات حسابرسی است. در مقایسه با مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی، سازمان حسابرسی به دلیل تنوع و تعدد کاری می‌تواند بعضی از تیمهای کاری خود را فقط در یک صنعت خاص مورد استفاده قرار دهد. همچنین، این سازمان به دلیل داشتن دانش و تجربه کافی به احتمال بیشتری می‌تواند پرسنل خود را به طور مستمر تحت آموزش با کیفیت قرار دهد. بسیاری از پژوهشگران از جمله چانتائو[۵۲] (۲۰۰۷)؛ دیویدسون و نئو[۵۳] (۱۹۹۳)؛ دی آنجلو (۱۹۸۱)؛ مویزر[۵۴] (۱۹۹۷)؛ کریشنان[۵۵] (۲۰۰۳) و علوی طبری و همکاران (۱۳۸۸) از جمله کسانی هستند که فرض کرده‌اند مؤسسات بزرگ دارای کیفیت حسابرسی بالاتری هستند.

نتایج به دست آمده از فرضیه دوم نشان داد که رقابت در بازار محصول اثرات نامطلوب کیفیت حسابرسی پایین و احتمال گزارشگری مالی بی‌کیفیت ناشی از خطا و تقلب را کاهش می‌دهد. رقابت بازار محصول عامل مهمی در راستای همسو کردن منافع مدیران با مالکان است و باعث می‌گردد مدیران شرکت‌ها برای جلوگیری از انحلال شرکت و ماندگاری در عرصه رقابت عملکرد کارا داشته باشند. به طور خلاصه، رقابت در

www.SID.ir

Archive of SID

بازار محصول از طریق نظریه نمایندگی کیفیت حسابرسی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، زیرا رقابت در بازار محصول نقش حاکمیت شرکتی را در برداشته و کاهش مشکلات عدم تقارن اطلاعاتی را به دنبال دارد. این مسئله موجب افزایش کیفیت خدمات حسابرسی می‌شود. این نتیجه با یافته‌های لین و همکاران (۲۰۰۹) هم راستا و سازگار است.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار در تدوین و تصویب آیین نامه نظام راهبری (حاکمیت شرکتی) در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تجدید نظر کنند. زیرا به نظر می‌رسد سازوکارهای حاکمیت شرکتی در ایران تأثیر چندانی بر کیفیت و عملکرد شرکت‌ها ندارد. زیرا اگر حاکمیت شرکتی قویتری در شرکت‌ها وجود داشت، اولاً موجب کاهش میزان عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران می‌شد و از این طریق به افزایش کارایی بازار کمک می‌کرد، ثانیاً اگر سازوکارهای حاکمیت شرکتی قویتری بر شرکت‌ها حاکم بود در صورت وجود عدم تقارن اطلاعاتی، همواره ارتباط مثبتی بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی وجود داشت که نتایج مؤید چیز دیگری است و نشان می‌دهد وجود عدم تقارن اطلاعاتی، رابطهٔ بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی را تضعیف می‌کند.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر به متولیان و بورس اوراق بهادار توصیه می‌شود با الزامی کردن برقراری و اجرای برخی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها، حتی با وجود عدم تقارن اطلاعاتی، موجبات افزایش کیفیت حسابرسی و بهبود اطلاعات در دسترس استفاده‌کنندگان را فراهم آورند. از آنجا که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، حتی با وجود عدم تقارن اطلاعاتی کمتر، طولانی بودن مدت تصدی حسابرس، موجب کاهش کیفیت حسابرسی می‌شود، به مجمع عمومی شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود طی سال‌های متمادی برای حسابرسی صورتهای مالی از حسابرسان متفاوتی استفاده نمایند.

یادداشت‌ها

1. Lin
2. Abbott
3. Beasley and Petroni
4. Hu
5. DeAngelo
6. Young

www.SID.ir

Archive of SID

7. Titman and Truemam
8. Myers
9. Kent
10. Kim
11. O'Sullivan
12. Ang
13. Mcknight and Weir
14. Singh and Davidson
15. Crutchley
16. Osenstein and Wyatt
17. Florackis
18. Chhaochharia
19. Allen and Gale
20. Durnev and Kim
21. Alqadasi and Abidin
22. Kee
23. Beisland and Mersland
24. Wang and Chui
25. Qasim
26. Leventise
27. Lifschutz
28. Lin and Lui
29. Boo and Sharma
30. Johnston
31. Chan
32. Fama and French
33. Piotroski and Roulstone
34. Morck
35. Liu
36. Pan and Zhu
37. Venkatesh and Chiang
38. Healy
39. Leuz and Verrecchia
40. Cormier
41. Ravi and Hong
42. Ball and Shivakumar
43. Alastair
44. Jeff
45. Jong
46. Corporate Governance Index
47. Tirole
48. Grullon and Michaely
49. Giroud and Mueller
50. Hubber Whit
51. Jensen and Holmstrom
52. Chuntao
53. Davidson and Neu
54. Moizer
55. Krishnan

منابع

ابراهیمی کردلر، علی؛ جوانی قلندری، موسی؛ گنجی، کیانوش. (۱۳۹۵). تأثیر انحصار یا رقابت صنعت بر قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی مستقل. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۳(۵۲)، ۱۶۹-۱۴۱.

آقایی، محمدعلی، احمدیان، وحید؛ سفیدگران، میرسعید. (۱۳۹۶). تأثیر پیچیدگی و پویایی محیطی بر رابطه مدیریت سود و عدم تقارن اطلاعاتی. *دانش حسابداری مالی* ، ۴(۴)، ۲۲-۱.

جهانگرنیا، حسین؛ رهنمای رود پشتی، فریدون؛ کیلیفرد، حمید. رضا. (۱۳۹۶). تأثیر کیفیت افشای رویههای حسابداری انتقادی بر عدم تقارن اطلاعاتی. *حسابداری مدیریت*، ۱۰(۳۳)، ۲۲-۱.

حساس یگانه، یحیی؛ سلیمی، محمدجواد. (۱۳۹۰). الگوی برای رتبهبندی حاکمیت شرکتی در ایران. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۸(۳۰)، ۳۵-۱.

www.SID.ir

Archive of SID

حساس یگانه، یحیی؛ معیری، مرتضی. (۱۳۸۷). حاکمیت شرکتی، حسابرسی و کمیته حسابرسی. *حسابدار*، ۲۳(۵)، ۶۶-۵۷.

حساس یگانه، یحیی؛ دیدار، حمزه؛ اسکندری، احمد. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت اقلام تعهدی اختیاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۶(۱)، ۱۴-۱.

حساس یگانه، یحیی؛ آذینفر، کاوه. (۱۳۸۹). رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۷ (۳)، ۹۸-۸۵.

دیدار، حمزه، منصورفر، غلامرضا؛ زارع، الهام. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر کیفیت افشا با تأکید بر نقش تعدیل‌کننده رقابت بازار محصول در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۹(۱)، ۱۱۸-۹۸.

رحیمیان، نظام‌الدین؛ رضاپور، نرگس؛ اخضری، حسین. (۱۳۹۰). نقش مالکان نهادی در کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *دانش حسابرسی*، ۱۱(۲۵)، ۸۱-۶۸.

شعری آناقیر، صابر؛ حساس یگانه، یحیی؛ سدیدی، مهدی؛ نره‌ئی، بنیامین. (۱۳۹۵). ارتباط حاکمیت شرکتی و ابعاد آن با کارائی سرمایه‌گذاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۳(۵۲) ،۳۶-۹.

علوی طبری، حسین؛ رجبی، روح‌اله؛ منصوره، شهبازی. (۱۳۹۰). رابطه نظام راهبری و حق‌الزحمه حسابرسی مستقل شرکت‌ها. *دانش حسابداری*، ۲(۵)، ۱۰۱-۷۵.

علوی طبری، حسین؛ خلیف سلطان، سید احمد؛ شهبندیان، ندا. (۱۳۸۸). کیفیت حسابرسی و پیشبینی سود. *تحقیقات حسابداری و حسابرسی*، ۱(۳)، ۳۵-۲۲.

مجتهدزاده، ویدا؛ آقایی، پروین. (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی مستقل از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده‌کنندگان. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*. ۱۱(۴)، ۷۶-۵۳.

مشایخی، بیتا؛ مهرانی، کاوه؛ رحمانی، علی؛ مداحی، آزاده. (۱۳۹۲). تدوین الگو کیفیت حسابرسی. *بورس اوراق بهادار*، ۶(۲۳)، ۱۳۷-۱۰۳.

نمازی، محمد؛ با یزیدی، انور؛ جبارزاده کنگرلویی، سعید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *تحقیقات حسابداری و حسابرسی*، ۳(۹)، ۲۱-۴.

نیکبخت، محمدرضا؛ طاهری، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی و ریسک سیستماتیک. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۱(۱)، ۱۲۶-۱۰۹.

www.SID.ir

Archive of SID

References

Abbott, L., Parker, S., Peters, G., Raghunandan, K. (2003). The association between audit committee characteristics and audit fees. *A Journal of Practice & Theory*, 4(22), 17–32.

Aghaei, M.A., Ahmadian, V., Sefidgaran, M.S. (2017). Effect of complexity and environmental dynamics on the relationship between profit management and information asymmetry. *Journal of Financial Accounting Knowldege*, 4(4), 1-21 [In Persian].

Alastair, L., Migule, M. M., Zhang, P. (2011). Can bing 4 versus non-bige 4 differences in audit quality proxies be a tributed to client characteristics. *The Accounting Review*, 86(1), 368-389.

Alavi Tabari, S., Rajabi, R., Shahbazi, M. (2011). Relationship between independent auditing and scheme. *Journal of Accounting Knowledge*, 2(5), 75-101 [In Persian].

Alavi Tabari, S., Khalifeh Soltani, S.A., Shahbandian, N. (2009). Audit quality and profit forecast. *Accounting and Audit Research (Accounting Research)*, 1(3), 22-35 [In Persian].

Allen, F., Gale, D. (2000). Corporate governance and competition, corporate governance theoretical and empirical perspectives. *Cambridge University Press, Cambridge.*

AlQadasi, A., Abidin, Sh. (2018). The effectiveness of internal cprporate governance and audite quality: The role of ownership concentration-Malaysian evidence, corporate governanace. *The International Journal of businrss in society*, 18 (2), 333-253.

Ang, J., Cole, R., Lin, J. (2000). Agency costs and ownership structure. *The Journal of finance*, 55(1), 81-106.

Ball, R., Shivakumar, L. (2005). Earning quality in UK private firms. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 83-129.

Beasley, M.S., Petroni, K. (2007). Board independence and audit-firm Type. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(1) 97–115.

Beisland, L.A., Mersland, R. (2015). Audit quality and corporate governance: Evidence from the microfinance hndustry. *International Journal of Auditing*, 19(3), 168-190.

www.SID.ir

Archive of SID

Boo, E., sharma, D. (2008). The association between corporate governance and audite fee and bank holding companies. *Corporate governance: The Internatinal Journal of Business in Society*, 8(4), 28-45.

Chan, K., Hameed, A., Kang, W. (2013). Stock price synchronicity and liquidity. *Journal of Financial Markets*, 16(3), 414-438.

Chhaochharia, V., Grullon, G., Grinstein, Y., Michaely, R. (2016). Product market competition and agency conflicts: Evidence from the Sarbanes Oxley law. *Working paper*, University of Miami, Rice University, and Cornell University.

Chuntao, L., Frank, M.S., Sonia, M.W. (2007). Audit firm size and perception of audit quality. Evidence frome a competitive audit market in China. *Working Paper*, University of Hong Kong.

Cormier, D., Sylvain, H., Marie, L. (2013). The incidence of earnings management on information asymmetry in an certain environment: Some Canadian evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 22(6) 26–38.

Crutchley, C.E., Jensen, M.H., JarheadJar, J.S., Raymond, J.E. (1999). Agency problems and the simultaneity of financial decision making: The role of institutional ownership. *International Review of financial Analysis*, 8(2), 177-197.

Davidson, R.A., Neu, D. (1993). A note on the association between audit firm size and audit quality. *Contemporary accounting research*, 9(5), 479-488.

DeAngelo, L.E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(14), 183–119.

Didar, H., Mansourfar, G.R., Zare, E. (2016). Investigating the effect of corporate governance quality on disclosure quality, emphasizing the moderating role of product market competitiveness in the companies accepted in Tehran Stock exchange. *Journal Financial Accounting Research*, 9(1), 97-118 [In Persian].

Durnev, A., Kim, E.H. (2005). To steal or not to steal: Firm attributes, legal environment and valuation. *Journal of financial Economics*, 13(3), 126-142.

Ebrahimi Kurdler, A., Javani Qalandari, M., Ganji, K. (2016). Effect of industry mpnopoly or competition on the pricing of independent auditing services. *Jounal Empirical Study of Financial Accounting*, 13(52), 141-169 [In Persian].

www.SID.ir

Archive of SID

Fama, E.F., French, K.R. (1993). Common risk factors in the returns on stocks and bonds. *Journal of Financial Economics*, 3(33), 30–56.

Florackis, C. (2008). Agency costs and corporate governance mechanisms: Evidence for UK Firms. *International Journal of Managerial Finance*, 4(1), 37-59.

Giroud, X., Mueller, H.M. (2011). Corporate governance, product market competition, and equity prices. *Journal of Finance*, 66 (7), 563-600.

Grullon, G., Michaely, R. (2008). Corporate payout policy & product market competition. *Working Paper*, Rice University.

Hassas Yeganeh, Y., Azinfar, K. (2010). The relationship between audit quality and size of audit firm. *Quarterly Journal of Accounting and Auditing*, 17(3), 85-98 [In Persian].

Hassas Yeganeh, Y., Didar, H., Eskandari, A. (2014). Investigating the relationship between corporate governance and optional non- qualitative accruals in accepted companies in Tehran. *Journal Financial Accounting Research*. 6(1), 1-14 [In Persian].

Hassas Yeganeh, Y., Moayeri, M. (2008). Corporate governance audit and audit committee. *Accountant Journal*, 23(5), 57-66 [In Persian].

Hassas Yeganeh, Y., Salimi, M.J. (2010). A model for ranking corporate governance in Iran. *Journal Emprical Studies on Financial Accounting*, 8(30), 1-35 [In Persian].

Healy, P., Hutton, A., Palepu, A. (1999). Stock performance and intermediation changes surrounding increase in disclosure. *Contemporary Accounting Research*, 16(5), 485-520.

Hu, N., Wang, F., Wang, P., Lee, J., Zhang, J. (2012). The impact of ultimate ownerships on audit fees: Evidence from Chinese listed companies. Asia-Pacific. *Journal of Accounting & Economics*, 15(19), 352–373.

Jahangirnia, H., Rahnamaei Roudposhti, F., Vakilifard, R. (2012). Effect of the quality of disclosure of critical accounting procedure on information asymmetry. *Journal Management Accounting*, 10(33), 1-12 [In Persian].

Jeff, P.B., Inder, K.M., Raman, K. (2010). Do the big and the second-tire firms provide audites of similar quality? *Journal Account Public Policy*, 29(20), 330-352.

Jensen, H., Holmstrom, B.R. (1979). Moral hazard and abservability. *The Bell Journal of Economics*, 14(2), 74-91.

www.SID.ir

Archive of SID

Johnston, J.A. (2009). Accruals quality and price synchronicity. *Doctoral Dissertation*, University of Louisiana State.

Jong, H., Jeong, B.K., CHansong, K.M., Yoonseok, Z. (2009). Audit office size, audit quality and audit pricing, *Auditing: A Journal oF Practice and Theory*, 29(1), 73-97.

Kee, H.W., Hock, O.Y., Chee, K. (2017). Corporate governance quality and audit in Malaysia. *SHS Web of Conferences*.

Kent, P., Routledge, J., Stewart, K. (2010). Innate and discretionary accruals quality and corporate governance. *Accounting and Finance*, 15(18), 41-68.

Kim, J., Chung, R., Firth, M. (2003). Auditor conservatism, asymmetric monitoring and earnings management. *Comtemporary Accounting Research*, 20(2), 323-359.

Krishnan, G. (2003). Audit quality and the pricing of discretionary accruals. *A Journal of Practice & Theory*, 22(25), 109-126.

Leuz, C., Verrecchia, R. (2000). The economice consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research*, 38(2), 313-328.

Leventise, S., Weetman, P., Caramanis, C. (2011). Agency casts and product market competition: The cost of audit pricing in Greece. *The British Accounting Review*, 43(2), 112-119.

Lifschutz, S., Jacobi, A., Feldshtein, A. (2010). Corporate governance characteristics and external audite fee: A study of larger public companies in istrael. *International Journal of business and management*, 5(3), 75-96.

Lin, C., Ma, Y., Malastesta, P., Xuan, Y. (2009). Ownership structure and the cost of corporate borrowing. *Journal of Financial Economics*, 100 (1), 1-23.

Lin, Z.J., Lui, M. (2009). The impact of corporate governance on auditor choice: Evidence from China. *Journal of Internal Accounting*, 18(1), 44-59.

Liu, J. (2016). Two Essays on information asymmetry and agency effects. *Doctoral dissertation*, The George Washington University.

Lokman, N., Cotter, J., Mula, J. (2012). Corporate governance quality, incentive factors and voluntary corporate governance disclosures in annual reports of Malaysian publicly listed companies. *Corporate Ownership and Control*, 10(1), 329-352.

www.SID.ir

Archive of SID

Mashayekhi, B., Mehrani, K., Rahmani, A., Madahi, A. (2012). Compilation of audit quakity model. *Quarterly Journal of the Stock Exchange*, 6(23), 103-137 [In Persian].

Mcknight, F., Weir, C. (2009). Agency costs, corporate governance mechanism and ownership structure in large UK publicly quoted companies: A panel data analysis. *The Quarterly Review of Economics and finance*, 49(2), 139-158.

Moizer, P. (1997). Auditor reputation: the international empirical evidence. *International Journal of Auditing*, 1(3), 61-74.

Mojtahedzade, V., Aghaei, P. (2004). Effective factors on the quality of auditing independent from the standpoint of independent auditors and users. *Quarterly Journal of Accounting and Auditing*, 11(4), 53-76 [In Persian].

Morck, R., Yeung, B., Yu, W. (2000). The information content of stock markets: why do emerging markets have synchronous stock price movement? *Journal of Financial Economics*, 58(12), 215–260.

Myers, J.N., Myers. L.A., Omerm, K. (2003). Exploring the term of the auditor- client relationship and quality of earnings: A case for Mandatory auaditor rotation? *Accounting Review*, 64(2), 55-73.

Namazi, M., bayazidi, A., Jabarzadeh, K.S. (2011). Investigating the relationship between audit quality and earnings management of companies listed in Tehran stock exchange. *Accounting and Auditing Research (Accounting Research)*, 3(9), 4-21 [In Persian].

Nikbakht, M.R., Taheri, Z. (2014). Investigating the relationship between corporate governance mechanisms and systematic risk. *Quarterly Journal of Accounting and Auditing*, 21(1), 109-126 [In Persian].

Pan, N., Zhu, H. (2015). Block trading, information asymmetry, and the informativeness of trading. *China finance Review international*, 5(3), 215-235.

Piotroski, J.D., Roulstone, D.T. (2004). The influence of analysts, institutional investors, and insiders on the incorporation of market, industry, and firm-specific information into stock prices. *Accounting Review, https://doi.org/10.2308/accr.2004.79.4.1119.*

Qasim, M.Z. (2011). The effect of ownership structure on audit quality: Evidence from Jordan. *International Journal of Business and Sosial Science*, 2(10), 38-46.

www.SID.ir

Archive of SID

O'Sullivan, N. (2000). The impact of board composition and ownership on audit quality: Evidence from large UK companies. *British Accounting Review*, 32(4), 394–414.

Rahimian, N., Rezapour, N., Akhzari, H. (2010). The role of institutional owners in the audit quality of the companies listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Audting Knowledge*, 11(25), 68-81 [In Persian].

Ravi, R., Hong, Y. (2015). Information asymmetry around S&P 500 index changes. *Review of Accounting and Finance*, 14(2), 106-127.

Rosenstein, S., Wyatt, J.C. (1990). Outside directors, board independence and shareholder wealth. *Journal of financial economics*, 26(2), 175-191.

Salehi, M., Alinya, A. (2017). Relationship between corporate governance and audite switching: Iranian evidence. *International Journal of Law and Management*, 59(5), 673-686.

Sheri Anagir, S., Hassas Yeganeh, Y., Sadidi, M., Narei, B. (2017). Relationship between corporate governance and its dimensions with investment performance of companies accepted in Tehran Stock Exchange. *Journal Emprical Studies on Financial Accounting*, 13(52), 9-36 [In Persian].

Singh, M., Davidson, W.N. (2003). Agency costs, ownership structures and corporate governance mechanisms. *Journal of Banking and Finance*, 27(5), 793-816.

Tirole, J. (1988). *The Theory of Industrial Organization*. MIT *Press: Cambridge, Mass.*

Titman, S., Truemam, B. (1986). Information quality and the valuation of new issues. *Journal of Accounting and Economics*, 5(2), 159-172.

Venkatesh, P., Chiang, R. (1986). Information asymmetry and the dealer's bid-ask spread: A case study of earnings and dividend announcements. *Journal of Finance*, 41(5), 1089–1102.

Wang, Y., Chui, A. (2015). Product market competition and audit fees. *Audting: A Journal of Practice & Theory*, 34(4), 139-156.

Young, K., Won, S., Ryoung, L. (2014). Effects of agency costs on the relationship of corporate governance with audit quality and accounting concervatism in the Korean audit market. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 10(8), 157-185.

www.SID.ir